

ŠKOLA

Novinky ze světa společného vzdělávání

ALL
INCLUSIVE

3/2015

Tomáš Habart:
Česko není
izolovaným státem
uprostřed Evropy

str. 14

Metodiky
pro asistenty
pedagoga
přináší i rady pro
konkrétní situace

str. 25

Jak připravit
vyvážené
»menu«?

Pedagogům, kteří mají ve třídě dítě
s postižením nebo znevýhodněním,
pomůže Katalog podpůrných opatření

str. 7

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

ÚIV Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

EDITORIAL

Jan Michalík: Dva roky práce, která poslouží dětem? Ano, stálo to za to!

str. 4

TÉMA

Katalog podpůrných opatření – kuchařka pro přípravu vyváženého menu

str. 7

ANALÝZA

Podpůrná opatření – kolik dětí do kterého stupně zařadit?

str. 12

ROZHOVOR

Tomáš Habart: Česko není izolovaným státem uprostřed Evropy, jak by si mnozí přáli

str. 14

Elektronický čtvrtletník Škola all inclusive vychází díky podpoře ESF projektu **Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR**, registrační číslo CZ.1.07/1.2.00/43.0003

Nositel projektu:
Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci,
Žižkovo nám. 5, Olomouc,
IČ: 61989592

Hlavní partner:
Člověk v tísni, o. p. s.

Redakční rada:
doc. Jan Michalík, Mgr. Tomáš Habart, Mgr. Hana Kroupová

Redaktorka:
Bc. Martina Vysloužilová

Grafická úprava:
Mgr. Petra Klimková,
Mgr. Zdeňka Plocrová

Jazyková korektura:
Petra Klimková

Autor titulní fotografie:
Jiří Kroupa

Ilustrační fotografie byly pořízeny s laskavým souhlasem Fakultní základní školy Olomouc, Hálkova 4 a ZŠ Elišky Přemyslovny Brno

e-mail:
inkluze@upol.cz,
tel. 585 635 055
Zpravodaje jsou archivovány na adrese:
www.inkluze.upol.cz

TÉMA

Standard práce asistenta pedagoga sjednotil pohled na tuto pozici u nás

str. 18

AKTUALITY

Pozice asistenta pedagoga se dočká řady významných změn

str. 22

NOVINKY

Soubor metodik pro asistenty pedagoga přináší i rady pro konkrétní situace

str. 25

VZDĚLÁVÁNÍ

Nabídky kurzů Univerzity Palackého a Člověka v tísni využilo přes pět tisíc lidí

str. 27

DVA ROKY PRÁCE, KTERÁ POSLOUŽÍ DĚTEM? ANO, STÁLO TO ZA TO!

Říká se, že úvod a závěr čtou všichni. Nevím, jestli to platí i pro elektronické zpravodaje, ale i pokud by to pravda nebyla, několik řádek na úvod posledního sedmého čísla našeho on-line zpravodaje ze světa společného vzdělávání napsáno být musí.

Trochu symbolicky kladu písmena a slova na bílou obrazovku notebooku v Pardubicích ve vlaku cestou do Prahy.

Pro kvalitu života dětí, které si s sebou na svět přinesly nebo později získaly zátěž či omezení, může škola udělat hodně.

ILUSTRAČNÍ FOTO: J. KROUPA

»Podporu a podpůrná opatření budeme skloňovat ve všech pádech. Snad se v tom neztratí děti. S postižením, znevýhodněním i bez.«

Za dvě hodiny začne v Praze poslední z řady pracovních setkání projektu se zástupci (přesněji asi zástupkyněmi) odborů školství krajských úřadů celé republiky. Možná tady je jedna z prvních charakteristik právě končícího projektu. Á propos – pořád říkáme »projekt«, »v projektu«, »naš projekt« – a také dodáváme slova jako rozsáhlý, mimořádný či systémový. Nic proti přívlastkům. Přece už od prvního dílu legendárních »Básníků« víme, že úkoly musí být »náročné« a podstatná jména vůbec musí být rozvinutá. Říkáme-li projekt, myslíme lidi. Za dva roky jsme takto potkali tisíce pedagogických pracovníků, stovky rodičů dětí se zdravotním postižením či sociálním znevýhodněním, stovky školských poradenských pracovníků, desítky pracovníků neziskových organizací a také stovky úředníků. Potkali jsme i jednoho ministra a jednu ministryni školství, mládeže

a tělovýchovy. Se stovkami z nich jsme spolupracovali úzce, další stovky – spíše tisíce ověřovaly naše publikace, metodiky, Katalog podpůrných opatření...

Na dnes již dobře známé stránky www.inkluzne.upol.cz přišlo téměř 90 tisíc návštěvníků.

Skoro se chce použít legendární premiérský příměr o tom, »kdo z vás, pánové, to má«. Ale zlehčování není namístě. Ani sebechvála.

Lidé, s nimiž jsme dva roky usilovali o poctivou práci ve prospěch dětí s postižením a znevýhodněním různého druhu, však mohou být spokojeni.

Nebyli vedeni snahou po slávě ani po penězích, primárním cílem všech (drtivé většiny), s nimiž jsme pouhé dva roky »řešili projekt«, bylo připravit kvalitní a srozumitelné výstupy. Nebyla to práce jednoduchá. Vytvořili jsme unikátní soubor dokumentů. Samozřejmě – na prvním místě budu jmenovat

Jan Michalík

je docentem Ústavu speciálně-pedagogických studií Univerzity Palackého. Je také hlavním řešitelem projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR.

Katalog podpůrných opatření. Jeden obecný, sedm dílčích, vše tištěné i v e-booku. Co navíc – unikátní on-line Katalog na www.katalogPO.cz. Možná už to by stačilo pro projekt v daném čase a rozsahu. Přidali jsme 11 velkých a »základních« metodik práce asistenta pedagoga pro práci s podpůrnými opatřeními. Doplnili dalších 22 »malých« metodik.

ILUSTRAČNÍ FOTO:
JIRÍ KROUPA

Ty řeší vztahy ve třídě stejně jako hlídání dětí na výletě. Navrch jsme pro asistenty vytvořili Standard jejich činnosti – obraz dobré praxe, jak by měla být běžnou. Doplnili o návrh jejich financování, vzdělávání, výzkumy a expertní zprávy o jejich činnosti. Pro poradenské pracovníky vypracovali první pojetí jejich kariérního systému. Vytvořili jsme a ve spolupráci s pedagogickými fakultami v Hradci Králové, Ústí n. Labem, Českých Budějovicích ověřili na padesát nových kurzů dalšího vzdělávání pro učitelky a učitele. Zajistili tři nové vzdělávací programy asistentů pedagoga.

»Na internetové stránky projektu přišlo téměř 90 tisíc návštěvníků.«

Právě jsme projeli Kolínem a další odstavce s popisy výstupů by mohly následovat. Pozvu raději všechny na stránky projektu – naleznete tam vše. A řada z toho jsou věci opravdu unikátní. Dotázali jsme se více než 4 000 z vás, co si myslíte o společném vzdělávání dětí s potřebou podpůrných opatření a ostatních, co vám ve školách chybí a co potřebujete pro náběh systému podpůrných opatření.

Je to tak, vše, co jsme dělali, souvisí s přijetím novely školského zákona. Má číslo 82/2005 Sb. a její § 16, který se týká »našich« dětí, začne platit v září 2016. Lex dura, set lex, pravili staří latiníci. Tvrdý zákon, přece zákon. Tenhle zas až tak tvrdý není, ale přece jen je dobře, že vakacio legis – prázdniny práva – nám zákonodárce poskytl. Jeden školní rok. V něm je potřeba připravit spoustu věcí. Aby školy, učitelky a učitelé měli dostatečnou podporu pro podpůrná opatření. Podporu a podpůrná opatření tak budeme skloňovat ve všech

pádech. Snad se v tom neztratí děti. S postižením, znevýhodněním i bez. Na ty první myslím hodně. Na svět si přinesly nebo později získaly zátěž, omezení, problém. Někdy jej může napravit rodina, někdy zdravotníci, většinou však nikdo. Děti musí s nimi žít. Škola může pro jejich kvalitu života – současnou i budoucí – udělat hodně...

V Úvalech opravují trať. Na chvíli jsme zastavili a je čas podívat se z okna. Klišé o zelené přírodě je pravdou. Nádherná pro oči, úleva pro mysl. Projekt končí. Hlavnímu řešiteli projektu nezbyvá než poděkovat za podporu a spolupráci všem, kteří na společném díle Univerzity Palackého v Olomouci, Člověka v tísní, ale i České společnosti pro inkluzivní vzdělávání a Asociace pracovníků SPC ČR měli účast.

Byly to složité dva roky. Naplněné prací. Bylo jí hodně. Ale bude sloužit dětem, žákům a studentům se speciálními vzdělávacími potřebami. Proto měl »projekt« smysl. ●

KATALOG PODPŮRNÝCH OPATŘENÍ – KUCHAŘKA PRO PŘÍPRAVU VYVÁŽENÉHO MENU

Prostředí běžných i speciálních škol prochází revolučními změnami. Od září 2016 vstoupí v platnost novela školského zákona, díky níž se základní vzdělání stane dostupnější dětem se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP), které v minulosti takové štěstí neměly.

Ředitelé a učitelé škol mají rok na to, aby se na tyto změny připravili. Usnadnit jim to mohou dokumenty, které jsou výsledkem dvouleté práce na projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR (SPIV). V něm spojily síly týmy Univerzity Palackého Olomouc a společnosti Člověk v tísní. Společně vytvořily jedinečný systém podpůrných opatření. Ten reaguje nejen na legislativu, ale hlavně na reálné potřeby školáků. Konkrétní výstupy projektu jsou shrnuty v zásadním materiálu nazvaném Katalog podpůrných opatření. Odborníci v něm krok za krokem radí, jak pracovat se žáky s tělesným handicapem, mentálním postižením

či zdravotním nebo sociálním znevýhodněním.

»Novela školského zákona s platností od 1. září 2016 zavádí nový pojem podpůrná opatření určená dětem, žákům a studentům se SVP. Jedná se o soubor opatření – organizačních, personálních, vzdělávacích, která školy poskytují těm žákům, kteří tato opatření potřebují,« vysvětlil hlavní koordinátor projektu SPIV Jan Michalík. Mezi podpůrná opatření patří například použití kompenzačních pomůcek, individuální vzdělávací plán, využití asistenta pedagoga, stavební úpravy třídy apod.

Katalog podpůrných opatření je od 1. července k dispozici všem zájemcům jak v tištěné, tak elektronické formě na webových stránkách inkluzie.upol.cz (více zde). V době letních prázdnin tak mohou zájemci načerpat cenné rady, které mnozí od začátku příštího školního roku využijí v praxi. »Věříme, že Katalog podpůrných opatření přináší

smysluplnou podporu. Pro děti, které ji potřebují, i pro učitele, kteří jsou povinni jim ji poskytovat,« řekl Jan Michalík. Na tvorbě dokumentu se podílela také speciální pedagožka Jitka Pospíšilová ze Základní školy v Lošticích. »Pozitivně hodnotím snahu o systematickost, uspořádání a propojenost při péči o žáky s postižením, kterou mohou pedagogové ve školách z katalogu čerpat. Byla to práce nelehká. ▶

ILUSTRAČNÍ FOTO:
JIRÍ KROUPA

ILUSTRACNÍ FOTO:
ZDENĚK VĚVOĐA

Oceňuji snahu jasně stanovit a definovat finanční náročnost jednotlivých podpůrných opatření v systému, stejně tak jako větší podporu speciálním pedagogům a psychologům ve školách. Nechci opomenout ani práci se třídou, neboť i tento moment je pro úspěšnou inkluzi nesmírně důležitý,« uvedla speciální pedagožka, která pomáhala s kapitolou týkající se sluchově postižených dětí. Rady, které se následně v katalogu objevily, ověřovala v běžné třídě s dívkou s těžkým sluchovým postižením a chlapcem s vývojovou dysfázií. »Katalog si dovolím přirovnat ke kuchařské knize, kde lze čerpat smysluplné a systematické recepty k přípravě vyváženého menu,« řekla Jitka Pospíšilová.

Jak dělat inkluzi úspěšně, radí na konkrétních příkladech ze školního života metodici, pod jejichž taktovkou vznikaly katalogy podprůrných opatření pro jednotlivé druhy postižení nebo znevýhodnění:

Mentální postižení a oslabení kognitivního výkonu

Šestnáctiletý Dominik má lehké mentální postižení. Trpí vadou řeči a musí být v péči pedopsychiatra a neurologa. Chlapec navštěvuje 9. třídu základní školy a chodí do samostatné třídy, která je určena zdravotně postiženým dětem. Jeho rodiče

chtěli, aby ve škole zůstal rok navíc, protože se potýká s úzkostí a je hodně unavený. Škola mu vyšla vstříc a vytvořila osobní vzdělávací plán. Učitelé se také spojili s výchovným poradcem středního odborného učiliště, kde bude Dominik po základní škole pokračovat ve studiu, aby zkonzultovali, na které oblasti se mají ve výuce zaměřit, aby chlapec zvládl učební obor úspěšně.

Tělesné postižení a závažné onemocnění

Chlapec s diagnózou dětská mozková obrna nemůže chodit a má potíže s pohybem horních končetin. Od mateřské školy měl u sebe asistenta pedagoga. Od druhé třídy základní školy už asistent docházel jen na určité hodiny a tato podpora se postupně snižovala. Ve třídě také výrazně pomáhají spolužáci. I když má chlapec omezení v pohybu, velmi rád sportuje. Speciální pedagog se proto dohodl s paní učitelkou a ve spolupráci s Centrem

aplikovaných pohybových aktivit vytvořili v tělocviku individuální vzdělávací plán. Centrum školy zapůjčilo speciální vozík a nabídlo rodičům i bezplatný lyžařský kurz. Rodiče této možnosti rádi využili a chlapec se se svým asistentem zúčastnil lyžařského kurzu s využitím monoski.

Zrakové postižení a oslabení zrakového vnímání

Kája absolvoval 1. stupeň základní školy bez většího problému. Také přestup na druhý stupeň byl dobře připravený. Týden před zahájením školního roku se všichni vyučující sešli se speciální pedagožkou na krátkém semináři, kde si vysvětlili dopady zrakového postižení. Škola musela například zajistit co nejlepší osvětlení nejen pracovního místa, ale i všech prostor v budově, aby se v ní chlapec mohl bez problémů pohybovat. V následujícím období si učitelé a Kája na sebe zvykali. Problém

nastal v hodnocení chlapce. Ostatní děti totiž jeho znakování porovnávali se svým a objevily se potíže. Speciální pedagožka proto svolala všechny, kteří Kāju učí, a zorganizovala cvičení, kdy si

»Věříme, že Katalog podpůrných opatření přináší smysluplnou podporu. Pro děti, které ji potřebují, i pro učitele, kteří jsou povinni jim ji poskytovat.«

spolužáci pomocí simulačních brýlí vysvětlili, jaké to je mít zrakové postižení. Vyzkoušeli si například opis věty z knihy nebo převlečení na hodinu tělocviku. Poté se vztahy ve třídě podstatně zlepšily.

Sluchové postižení a oslabení sluchového vnímání

Předškolák Adámek, který navštěvuje MŠ pro sluchově postižené, se narodil s těžkou vadou na úrovni oboustranné hluchoty. ▶

Devítiletý Ondra je neslyšící. Díky kochleárnímu implantátu ale zvládá i komunikaci se spolužáky v běžné ZŠ.

FOTO: P. KLIMKOVÁ

ILUSTRAČNÍ FOTO:
ZDENĚK VÉVODA

Díky včasnému odhalení postižení se dostal již v půl roce do péče speciálněpedagogického centra (SPC) a Centra pro dětský sluch Tamtam. Rodiče se začali učit znakový jazyk a chlapcova slovní zásoba se rychle rozvíjela. Ukázalo se, že Adámek je velmi bystrý, a rodiče se proto zamýšleli nad vhodnou integrací do základní školy. Na doporučení učitelky MŠ nakonec chlapce zapsali do tamní »přípravky«. Docházel tam jednou týdně odpoledne, seznamoval se s budoucími spolužáky a sbíral zkušenosti ze školního prostředí zábavnou formou. Moc se mu tam líbilo. Postupně se rodiče domluvili se speciální pedagožkou na individuálním vzdělávacím plánu. Třídní učitelka dostala materiály, ze kterých bude moci ještě v průběhu prázdnin načerpat cenné informace z oblasti inkluze v rámci vzdělávání.

Poruchy autistického spektra nebo vybraných psychických onemocnění

Jirka byl v péči pedagogicko-psychologické poradny již od předškolního věku, kdy měl odklad školní docházky. Dostal individuální vzdělávací plán, který byl zaměřen na oblast rozvoje motoriky a grafomotoriky. Obtížně se soustředil na práci, často nedokončil zadaný úkol, byl nesamostat-

ný, při hrách často nechápal pravidla, obtížně se zapojoval do společných aktivit. Ve třídě měl problémy se spolužáky, které se stupňovaly. Vyhrocené situace byly řešeny tak, že pokud Jirka ve škole nepracoval, musel školní práci dodělat doma. Rodiče se proto domluvili s učitelem a speciálním pedagogem, že budou chlapce motivovat. Vytvořili motivační systém na bázi žetonového hospodářství. Cílovou odměnou byl tablet, který měl Jirka získat na konci školního roku. Chlapec za splnění úkoly získával »smajlíky«, které si lepil do sešitu. Nově nastavená pravidla, která umožňovala získat také více času pro plnění úkolů a možnost doptat se na zadání úkolu, vedla ke zlepšení situace. Druhou třídu již chlapec dokončil bez výraznějších problémů v chování.

Narušené komunikační schopnosti

Matyáš je klientem SPC od dvou a půl let. V současné době

je žákem 3. třídy malotřídní základní školy. Chlapec má výrazné obtíže v lexikálně sémantické rovině řeči. Vážné porozumění, má malou aktivní slovní zásobu, nedokáže se přesně vyjádřit, nerozumí

metaforám nebo jinak přenesenému významu sdělení. Spolu s narůstáním učiva potřeboval vyšší míru podpůrných opatření ke zvládnutí nároků školy. Aby chlapec zvládl učivo třetího ročníku,

bylo nutné upravit rozsah a obsah učiva. Paní učitelka ho již například nenutila psát volné slohové práce. Dostal osnovu formou otázek, na které vždy odpověděl jednou větou. Pokud měl doplňovat věty, dos-

tal vždy na výběr dvě možnosti, ze kterých si vybral. V diktátě byl hodnocen jen ten gramatický jev, na který byl diktát zaměřen. V prvého učitelka zkoušela buď testovou formou, nebo odpovídal na předem připravené otázky. Už při další návštěvě speciálního pedagoga ve škole bylo patrné, že úlevy jsou ku prospěchu. Matyáš nespolehl na to, že něco nemusí, naopak se více snaží verbálně komunikovat.

Sociální znevýhodnění

Chlapec nemá několikrát v týdnu vypracovaný domácí úkol. Jeho rodina zanedbává doplnění zameškaného učiva, rodiče kryjí synovy absence a se školou příliš nespolupracují. Aby se situace zlepšila, bude nutné posílit spolupráci rodiny a školy a vytvořit vhodné podmínky pro komunikaci. Rovněž se musí upravit domácí zázemí pro psaní úkolů a začít spolupracovat s externími poskytovateli služeb, jako jsou neziskové organizace a orgány sociálněprávní ochrany dětí. ● (vys)

ILUSTRAČNÍ FOTO:
JIRÍ KROUPA

»Pozitivně hodnotím snahu o systematickost, uspořádání a propojenost při péči o žáky s postižením, kterou mohou pedagogové ve školách z katalogu čerpat.«

PODPŮRNÁ OPATŘENÍ – KOLIK DĚTÍ DO KTERÉHO STUPNĚ ZAŘADIT?

Zavedení systému podpůrných opatření od školního roku 2016/2017 se neobejde bez propracovaného systému financování. K tomu, aby stát mohl peníze spravedlivě rozdělit mezi jednotlivé stupně, bude potřebovat odhady počtu dětí, které do konkrétních kategorií spadají. Univerzita Palackého a společnost Člověk v tísni proto podnikly podrobnou analýzu

současného stavu a odhadly také počty žáků, kterých se budou nová opatření týkat. Současná česká vzdělávací soustava uvádí, že na běžných a speciálních školách od mateřinek po školy střední je 103 198 dětí se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) z celkového počtu 782 478. Údaje vycházejí z dat za školní rok 2013/2014 a zahrnují i 40 308 dětí s poruchami učení a chování.

Odborníci spolupracující na projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání (SPIV) přitom odhadli, že v roce 2016/2017 bude dětí vyžadujících některý z pěti stupňů podpory 136 tisíc až 318 tisíc. A to bez započtení žáků s poruchami učení a chování.

S počty zahýbe především kategorie »sociální znevýhodnění« (SZN). Jak odborníci zjistili, v dnešní době odhadovaný počet zhruba pět tisíc těchto dětí, o kterých hovoří například školská matrika, vůbec neodpovídá realitě. »Současná právní úprava neumožňuje jednoznačně určit žáka se sociálním znevýhodněním. Proto je v podstatě nemožné stanovit přesný počet žáků s tímto druhem SVP. Důvodem je především nedostatečné zákonem vymezení a způsob určování vzdělávacích potřeb těchto dětí,« upozornil Tomáš Habart ze společnosti Člověk v tísni.

Podle odborníků je dětí se sociálním znevýhodněním minimálně desetkrát tolik. »Odhadovaný rozptyl se pohybuje od 50 tisíc do 232 tisíc žáků, a to pouze v základním školství. Je ovšem nutné dodat, že podpora naprosté většiny z nich bude v obou případech spadat do 1. stupně, v němž se nepočítá s finančním příspěvkem státu. Ve druhém a třetím stupni podpory se bude při dolní hranici vyskytovat zhruba 13 tisíc žáků ZŠ, v horní hranici pak lze uvažovat o 60 tisících žáků ZŠ,« popsal Tomáš Habart.

Náklady porostou

Tak jako tak je nepochybné, že finanční i personální náročnost na pokrytí vzdělávacích potřeb dětí se speciálními vzdělávacími potřebami naroste. Celkové odhady počtu dětí se SVP ve 2.–5. st. jsou téměř 98 tisíc žáků v případě dolní hranice žáků se sociálním znevýhodněním a zhruba 145 tisíc dětí při započtení horní hranice žáků se SZN. »Celkový podíl žáků s potřebou podpory ve vzdělávání v regionálním školství tak činí podle našich předpokladů minimálně 12 procent dětí a žáků při zohlednění dolní hranice žáků s potřebou podpory z důvodu sociálního znevýhodnění a 17,5 procenta při zahrnutí horní hranice žáků s potřebou podpory z důvodu

»Současná právní úprava neumožňuje jednoznačně určit žáka se sociálním znevýhodněním.«

SZN. Zdůrazněme, že se jedná o čísla minimální, neboť do analýzy byly zahrnuty u žáků s potřebou podpory ze sociálních důvodů odhady pouze za základní školství,« prohlásil hlavní řešitel projektu SPIV Jan Michalík. Jak dodal, u této kategorie dětí, žáků a studentů bude jejich počet do budoucna záviset na sociálním a ekonomickém rozvoji České republiky, stejně tak ale i na zvolených diagnosticko-posuzovacích kritériích, která u nás dosud nejsou právně stanovena.

U žáků se zdravotním postižením je prognóza postavená na kvalifikovaných odhadech, tudíž se předpokládá její naplnění. Počet dětí se zdravotním postižením odborníci odhadují na celkových 86 376, z toho ve 2.–5. stupni podpory 84 685. Největší podíl na tomto počtu mají děti s mentálním postižením, kterých je 56 632.

(Analýza Očekávané rozložení četnosti SVP podle stupňů podpůrných opatření je k dispozici zde.) ● (red)

ILUSTRAČNÍ FOTO:
JIŘÍ KROUPA

Tomáš Habart
vystudoval FHS
UK a romistiku
na FF UK.
V letech
2003–2008
působil v Part-
ners Czech,
o.p.s. Nyní
pracuje jako
projektový
manažer, lektor
a metodik pro-
gramu Varianty
společnosti
Člověk v tísni.
FOTO: ARCHIV ČVT

»ČESKO NENÍ IZOLOVANÝM STÁTEM UPROSTŘED EVROPY, JAK BY SI MNOZÍ ASI PŘÁLI«

Spojenectví organizací, z nichž některé ještě nedávno seděly na opačných stranách stolu. I to přinesly téměř dva roky práce na projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR. O výsledcích a dojmech jsme si povídali s hlavním manažerem partnera projektu Tomášem Habartem ze společnosti Člověk v tísni.

V jednom týmu se potkali zástupci univerzity, dvou neziskovek vnímaných někdy jako radikálně proinkluzivní, pracovníci speciálněpedagogických center i Agentury pro sociální začleňování. »To přispělo k tomu, že vytvořené výstupy jsou velmi pragmatické a řekl bych neideologické. Směřují totiž ke konkrétní metodické podpoře pedagogů a asistentů,« tvrdí Tomáš Habart.

Co považujete za vůbec největší úspěch projektu?

Úspěchy projektu vidím na několika rovinách. Tou nejviditelnější jsou samotné materiály, které jsme v projektu vytvořili – jen těch tištěných je úctyhodný stoh, další velký balík metodik, návrhů, analýz a doporučení je »jen« v elektronické podobě. Obecně lze za velký posun vpřed považovat i přijetí novely školského zákona. To jistě není úspěch projektu, ale snad jsme pomohli alespoň tím, že jsme v mnohých diskuzích argumentovali ve prospěch novely. Sice s velkými výhradami vůči některým částem, které se nám jevily jako potenciálně značně nebezpečné, ale naštěstí se tyto části podařilo odstranit.

»Prohráli« jste v některé oblasti?

Nemyslím, že prohráli, zároveň

ještě není rozhodnuto. V těchto měsících se tvoří vyhláška, se kterou v podstatě praktický úspěch celé novely stojí a padá. Snažíme se přispět v rámci možností k tomu, aby vyhláška byla ve prospěch dětí – aby se například pod rouškou tříd pro děti s podpůrnými opatřeními zamezilo vzniku de facto segregovaných tříd pro neúspěšné děti, které jinde »zdržují« a nikdo si s nimi neví moc rady.

Podpůrná opatření budou k ničemu, pokud na ně stát nedá peníze. Je to tak?

Snažíme se upozornit na to, že podpůrná opatření budou stát poměrně velké peníze, ale bez nich to jednoduše nebude fungovat. Zároveň platí, že Katalog podpůrných opatření, metodiky pro asistenty pedagoga i další výstupy projektu jsou koncipované tak, aby byly zčásti využitelné i bez finanční podpory a mohly tak alespoň plnit inspirační roli, pokud by nebyly finance na intenzivnější využití. Nicméně pokud finance na systém podpůrných opatření stát nezajistí, tak to prohra bude – ani ne tak pro nás, jako hlavně pro děti.

Změnil se za ten rok a půl trvání projektu pohled české veřejnosti na inkluzi? K lepšímu, nebo horšímu?

Můj subjektivní dojem je, že se až tak moc nezměnilo. Daty

»Většina ministrů školství o inkluzi hodně mluvila, ale konala jen tolik, kolik bylo nutno k umlčení zahraniční kritiky.«

vám to ale nepodloží. Z inkluze se nedávno stalo celospolečenské téma díky »protiinkluzivnímu« prohlášení prezidenta, vůči němuž se vymezilo celé spektrum lidí od žáků s různými vzdělávacími potřebami přes jejich rodiče až po učitele. Tím se obraz inkluzivního vzdělávání, vnímaného spíše jako snaha aktivistů o zrušení bývalých zvláštních škol, stal pro veřejnost snad více plastickým. Obecně jde o to, jak nastavit podmínky školám, aby všichni žáci mohli dostat podporu v co nejvíce heterogenním prostředí odpovídajícím reálnému světu. Mediálně sledovaná byla i související debata k novele školského zákona, což snad dále přispělo k většímu pochopení smyslu inkluze ve společnosti.

Školy už dlouho nemají problém přijmout třeba žáka se zrakovou vadou. Jak se ale dívají na děti s takzvaným sociálním znevýhodněním? Podle mne platí dva trendy. ▶

A to zvyšující se tolerance k začleňování dětí se zdravotním postižením a opačný trend u dětí se sociálním znevýhodněním, pod nimiž jaksi nevysloveně každý spatřuje romské děti. Když to zjednoduším, tak proti začleňování dětí na vozíku už nikdo nic nenamítá, ale volání po nějakém typu »škol pro cikánské děti, nevyhovance a zlobivce« je ve veřejnosti stále silné. Děti selhávající z důvodu nízké podpory v rodině nebo kvůli nedostatečné předškolní přípravě, kterou už nejsou schopni na základní škole dohnat, představují pro české školy i pro rodiče jejich spolužáků těžký oříšek. Logickým důsledkem jejich »nestíhání« jsou pak problémy s chováním, vysoké absence, konflikty s rodiči, což časem vede k tlaku na opuštění školy.

V řadě zemí na západ od nás jsou v žebříčku nejqualitnějších škol většinou ty, které jsou otevřené všem dětem. Proč jsou Češi tak radikalizováni a bojí se inkluze?

Vlastně se není čemu divit. Polovinu minulého století jsme usilovně pracovali na vytvoření homogenní, šedivé, normalizované společnosti – od vyhnání třetiny spoluobčanů po válce, přes likvidaci církví, charit, občanské společnosti až po zavírání lidí s postižením do ústavů. Vyrovnání s minu-

lostí se daří jen zčásti a obecně neradi přijímáme rady ze zahraničí. A školství nelze z těchto společensko-historických souvislostí vyjmout. Odtud plyne přesvědčení, že nejlépe je každému mezi svými, zatímco na Západě se dlouhá léta cíleně pracuje na tom, aby všichni dokázali co nejlépe respektovat jedinečnost a učit se z toho.

A to nás čeká velmi pravděpodobně příliv afrických imigrantů...

Ano, přiznejme si, že české školy čekají další výzvy – již teď vyhrocená protiislámská a antiimigrační debata předznamenává, jak těžké bude jednou začleňování dětí z odlišných kulturních a náboženských okruhů, navíc bez znalosti češtiny. A jedná se o velmi blízkou budoucnost – Česko není izolovaným ostrovem uprostřed EU, jak by si asi mnozí přáli.

Ovšem je třeba zdůraznit, že i u nás je mnoho škol, které jsou inkluzivní, ať již cíleně, anebo z nutnosti kvůli složení žáků ve spádové oblasti. Většina dětí se zdravotním postižením je již nyní vzdělávána společně s ostatními dětmi, v tom je ohromný posun. Ze škol víme, že nemalá část rodičů i přímo vyžaduje pro své děti heterogenní prostředí, aby se mohly potkávat s dětmi, které jsou v něčem pomalejší, mají jiné

potřeby. Je potřeba hovořit o tom, že tato zkušenost je pro děti zdrojem obohacení. A že společné vzdělávání dětí »nadaných, průměrných i pomalých« neohrožuje žádné z nich, pakliže školy dostanou podporu. A tu, doufejme, novela zákona zajistí.

V jednom z výsledných materiálů projektu tvrdíte, že na českých školách je nejméně 50 tisíc žáků se sociálním znevýhodněním. Jak jste k tomu číslu dospěli a je to v porovnání s okolními zeměmi moc, nebo málo?

K uvedenému číslu jsme došli srovnáním dat z různých zdrojů, například statistik systému sociálněprávní ochrany dětí, počtů dětí z rodin cizinců, odhadu dětí ze sociálně vyloučených lokalit. Podle nás je tedy v základním školství minimálně 50 tisíc dětí, které jsou objektivně znevýhodněné tím, že jsou zanedbávány či týrané, neznají český jazyk nebo žijí v chudém prostředí. Zároveň jsme vytvořili i odhad horní hranice na základě ověřování

posuzovacího schématu, což je námi navržený nástroj na identifikaci podpory na základě projevů žáka ve škole. Nástroj jsme ověřili na vzorku téměř 4 500 dětí, kdy nám pedagogové odhadovali, kolik dětí ze své třídy by případně zařadili do nějakého stupně podpory. Přepočítáním procentuálního podílu na celkovou žákovskou populaci nám vyšel odhad maximálního počtu žáků s potřebou podpory z důvodu sociálního znevýhodnění. Reálná čísla nám tak vycházejí zhruba takto: 100 tisíc dětí s potřebou podpory v prvním stupni a dalších 35 tisíc dětí s potřebou podpory v druhém a třetím stupni. A právě pro ně by měla být novela velkým přínosem. Zatímco dosud na jejich podporu školy žádné finance nedostaly, nyní by měla být nároková. Tedy školy by měly mít peníze na pomůcky, asistenty a další personální posily.

Školské matriky ale hovoří o pouhých pěti tisících dětí se sociálním znevýhodněním.

Tohle číslo absolutně neodpovídá realitě. Číslo jednak usvědčuje současný systém z nefunkčnosti – podpora se jednoduše nedostane k většině dětí, které ji potřebují, a jednak je i velmi nízké i ve srovnání se zahraničím. Například podle údajů OECD z roku 2007 vykazovala Belgie 24 %, Nizozemí 22 % a ČR jen 0,07 % žáků se sociálním znevýhodněním.

Jak moc výsledky projektu ohrozí výměna na postu ministra školství? Litujete odchodu Marcela Chládky?

Rotace ministrů školství je u nás obdivuhodná. Zajímavé je, že naprostá většina z nich o inkluzi hodně mluvila, ale konala jen tolik, kolik bylo nutno k umlčení zahraniční kritiky. Ministru Chládkovi patří dík za prosazení novely školského zákona. Zároveň se v zákoně i jinde objevovaly návrhy opatření, které jsou zcela protichůdné. Je to taková česká konstanta: navenek – hlavně vůči EU, když už nám na to dávají peníze – vyvoláváme dojem o převratných krocích, ovšem ve skutečnosti je brzdlíme různými vyhláškami, doporučeními atd. Je k tomu takové pořekadlo o vlku a koze. Smutné je, jak je tento přístup bez ostychu deklarován i z úst vysokých představitelů veřejné správy nebo parlamentu, jak bylo jasné patrné při projed-

návání zmíněné novely. Bohužel to asi neplatí jen pro školství.

Co si slibujete od nové šéfky rezortu školství Kateřiny Valachové?

Vzhledem k předchozímu působení ministryně Valachové v úřadu ombudsmana i na ministerstvu pro lidská práva doufáme, že se tento přístup na ministerstvu školství změní. Jistě se s paní ministryní neshodneme v hodnocení nedávných kroků v Agentuře pro sociální začleňování, se kterou jsme v projektu úzce spolupracovali. Odvolání Martina Šimáčka považujeme za chybný krok vedoucí ke zbytečnému oslabení celé inkluzivní agendy ve státní správě, nicméně toto jsme komunikovali veřejně a paní ministryně náš názor zná. Rádi podpoříme paní ministryni Valachovou v zavádění podpůrných opatření do praxe a nabízíme k tomu účelu i řadu zajímavých podkladů, například odhady četnosti dětí s podpůrnými opatřeními nebo odhady finančních nároků. Výstupy projektu jsou vytvořené na základě jasných zadání ze strany MŠMT a v souladu s novelou, a proto v týmu předpokládáme, že materiály budou využity k tomu účelu, k jakému jsme na nich dva roky pracovali. ●

(red)

ILUSTRACNÍ FOTO:
JIRÍ KROUPA

STANDARD PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA SJEDNOTIL NÁHLED NA TUTO POZICI VE ŠKOLÁCH

V českých školách pracuje víc než pět tisíc asistentů pedagoga. Formálně byla tato pozice ustavena v roce 2005 školským zákonem a zákonem o pedagogických pracovnících. Téměř deset let oficiálního působení asistentů pedagoga prokázalo, že jejich přínos pro vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami je nezastupitelný.

Na druhé straně dosavadní zkušenosti stále ukazují na řadu problémů, jimž tato profese čelí: neexistují jednot-

ná pravidla zřizování pozice asistenta pedagoga, systém metodického vedení i obecně přijímaných standardů jejich činnosti. Asistenti se potýkají

ASISTENT PEDAGOGA

pedagogický pracovník, který působí ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělávají žáci se SVP; spolupracuje s učitelem na výchovně-vzdělávací činnosti nejen u žáků se SVP, ale u celé třídy; pomáhá při komunikaci mezi učitelem a žáky, spolupracuje s rodiči žáků a poskytuje individuální i skupinovou podporu žáků při přípravě na výuku; asistent pedagoga se věnuje celé třídě.

ŽÁK SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI (SVP)

za žáka se SVP zákon považuje osobu se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním.

s nejasným ukotvením funkce a role v kolektivu pedagogických pracovníků.

Delší dobu narůstá potřeba zřetelně definovat kvalitu práce asistenta pedagoga a legislativně ukotvit profesní standard jako normu stanovující na základě struktury profesních činností, povinností a odpovědností profesní kompetence. O nápravu se snaží jeden z klíčových výstupů projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR – Standard práce asistenta pedagoga. Pokusili jsme se vytvořit jednotný, a přesto obecný dokument pro všechny asistenty, bez ohledu na to, jaký druh speciálních vzdělávacích potřeb mají žáci ve třídě. Východiskem byly konkrétní oblasti potřebné podpory pedagogů a žáků, se kterými asistent v praxi pracuje. Snahou Standardu je sjednocení náhledu na činnosti asistenta pedagoga u nás. Asistentům Standard práce nabízí přehled klíčových kompetencí nutných pro práci ve třídě a pro rovnoprávnou spolupráci s učitelem. ▶

»Asistentům Standard práce nabízí přehled klíčových kompetencí nutných pro práci ve třídě a pro rovnoprávnou spolupráci s učitelem.«

Zároveň informuje o možných formách hodnocení práce asistenta pedagoga, na které navazuje také metodické vedení a supervize. Ředitelům Standard nabízí nové rozdělení asistentů do tří skupin podle míry odpovědnosti za vzdělávání v rámci přímé pedagogické práce. Zároveň představuje možnost kariérního růstu až na pozici asistenta-metodika, který provádí supervizi, metodicky vede další asistenty a podílí se na vytváření metodických materiálů. Na jednotlivé úrovni přirozeně navazuje adekvátní platové ohodnocení, které je více rozpracováno v návrhu systému financování.

Činnosti asistenta pedagoga:

- podílí se spolu s pedagogem na časové a organizační struktuře hodiny a přípravě tematicky zaměřených pomůcek
- věnuje se dozorování nad žáky při přestávkách a obědech
- spolupracuje s dalšími pedagogickými a poradenskými pracovníky
- spolupracuje na zajišťování organizační dopomoci při mimoškolních zájmových a kulturních aktivitách a na vytváření a vyhodnocování individuálního vzdělávacího plánu žáka

- věnuje se rozvíjení dovedností a kompetencí žáků se SVP spolu s nácvikem a rozvojem sociálních návyků
- zaměřuje se i na podporu vzájemné komunikace mezi všemi žáky dané třídy a rozvoj sociálních dovedností všech bez výjimky.

Pro definování kompetencí a činností asistentů pedagoga je stěžejní jejich míra zodpovědnosti ve výchovně vzdělávacím procesu, která rozděluje asistenty do tří úrovní (míra zodpovědnosti nízká, střední a vysoká) – k nim se vážou doporučené požadavky na stupeň ukončeného vzdělávání a doporučení na zařazení do platových tříd.

Role asistenta pedagoga

Asistent se nevěnuje pouze konkrétnímu žákovi s potřebou podpůrného opatření, ale i usnadnění vzájemné komunikace pedagogů se žáky a žáků s pedagogy mezi sebou a řešení konfliktních situací mezi spolužáky. Asistent pedagoga bývá využíván i pro práci s třídním kolektivem, pro práci s emocemi žáků a socio-dynamikou třídy. Asistent pedagoga zároveň plní významnou roli ve vztahu k rodičům a zákonným zástupcům žáků. V některých případech dochází i k návštěvám

asistenta přímo v rodině dítěte a asistent pedagoga funguje částečně jako sociální pracovník. Jeho vliv se projevuje nejen v rámci rodiny daného žáka, ale také v rámci celé komunity, především při překonávání kulturních bariér.

Etické hledisko profese asistenta pedagoga

Standard práce asistenta pedagoga není sám o sobě etickým kodexem, nicméně etické otázky spojené s touto profesí jsou jedním z hlavních témat diskuze klíčových aktérů výchovně vzdělávacího procesu. Do vymezených klíčových kompetencí asistenta pedagoga v rámci Standardu se etické hledisko významně promítá.

Propojení Standardu práce se systémem vzdělávání AP

Systém vzdělávání asistenta pedagoga se zaměřuje na přípravu na vykonávání této profese v rámci akreditovaných

ILUSTRAČNÍ FOTO:
JIŘÍ KROUPA

kurzů (vysokoškolského oboru na vybraných pedagogických fakultách), navazujících vzdělávacích modulů i v kurzech dalšího vzdělávání, které je pro vykonávání této profese klíčové. Standard pomáhá vytvořit kritéria kvalifikačního studia, jež mohou mít oporu v požadovaných kompetencích jednotlivých úrovní asistenta pedagoga. Standard se stává předpokladem efektivního kariérního řádu, který přispěje ke zlepšení motivace asistentů ve vztahu k široké nabídce dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Existence profesního standardu by měla přispět k profesionalizaci asistentů pedagoga a ke zlepšení kvality jejich profesní přípravy. Zároveň však má Standard ambice přispět k profesionalizaci celého pedagogického týmu včetně ředitele školy a ke zlepšení inkluzivního vzdělávání v českých mateřských, základních a středních školách. Naším záměrem bylo vytvořit a legislativně ukotvit profesní standard jako

»Ředitelům Standard nabízí nové rozdělení asistentů do tří skupin podle míry odpovědnosti za vzdělávání v rámci přímé pedagogické práce.«

normu profesních činností, povinností a odpovědností, ale také osobnostních předpokladů a kompetencí i nástrojů na jejich hodnocení. Vytváříme tak potřebný rámec jak pro kvalitní výkon profese asistenta pedagoga, tak pro vlastní profesionalizaci tohoto typu pedagogického pracovníka. K tomuto ambicióznímu cíli přispívá i fakt, že tento dokument je úzce propojen s dalšími klíčovými aktivitami, které Standard doplňují a zároveň z něj vycházejí – metodické vedení, systém vzdělávání asistenta pedagoga i návrh jednotného systému financování. **(Standard práce asistenta pedagoga zde.)**

*Mariana Koutská
autorka pracuje ve společnosti
Člověk v tísni a je věcnou
manažerkou projektu SPIV*

STANDARD PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA (AP):

- stanovuje základní cíle a zásady působení AP v českých školách
- popisuje potřebný organizační a legislativně správní rámec vzdělávání AP (získávání kvalifikace) a navrhuje potřebný rámec dalšího vzdělávání asistentů
- podrobně řeší organizačně správní aspekty ustavení této profesní pozice ve školách i základní normativní pravidla výkonu jeho činnosti
- stanovuje základní předpoklady pro kvalitní výkon pozice AP
- vymezuje působnost asistenta pedagoga jako člena pedagogického týmu školy
- doporučuje systém metodického vedení a systém hodnocení AP

POZICE ASISTENTA PEDAGOGA SE DOČKÁ ŘADY VÝZNAMNÝCH ZMĚN

Pozice asistenta pedagoga, ačkoliv je legislativně zakotvená už od roku 2005, dodnes nemá jasné kontury. Asistenti jsou v krajích České republiky rozdílně financováni a mají také rozdílné náplně práce. Navíc nemají jistotu pracovního uplatnění každý školní rok a jsou závislí na dotačních a rozvojových programech ministerstva školství. Projekt Systémová podpora inkluzivního vzdělávání navrhuje řadu inovačních opatření, která by mohla situaci zlepšit. »Asistenti pedagoga se často potýkají s nejasně vymezenou pracovní náplní, což zamezuje využití jejich plného potenciálu a znesnadňuje komunikaci s učitelem i jejich postavení v učitelském sboru. Dalším problémem je pracovní smlouva na dobu určitou a s nejednoznačným určením počtu hodin přímé a nepřímé práce,« vysvětlila Michaela Vodenková ze společnosti Člověk v tísni. Největším problémem je

v současnosti přiznávání a s tím související financování asistenta pedagoga. Obojí je dnes v kompetenci krajských úřadů. Praxe vypadá zjednodušeně řečeno tak, že v republice, kde je 14 krajů, existuje 14 různých systémů.

Některý to bere do detailů, má zpracovanou velmi podrobnou metodiku, problém ale je, že v dalším kraji to už neplatí. Takže se stává, že dítě, které má pořád stejné potřeby, po přestěhování do jiného kraje asistenta nedostane, ačkoliv

»V maximální variantě počítáme s tím, že asistenta pedagoga budou mít v běžné škole všichni žáci s potřebou podpůrných opatření v navržené týdenní hodinové dotaci. Taková varianta by vyšla státní kasu na 11 miliard korun.«

v předchozím bydlišti asistenta pedagoga mělo.

Autoři projektu navrhuji dva modely financování

V současné době finanční příspěvek na asistenta pedago-

ga lze v souladu s legislativním ustanovením získat jen na žáka se zdravotním postižením. Pro žáky se zdravotním znevýhodněním a sociálním znevýhodněním jsou prostředky získávány pouze z jednorozhodných dotačních a rozvojových programů MŠMT. Tým projektu, který se tomuto tématu věnuje, navrhuje dva modely financování. »První model nasedá na novelu školského zákona a odhad jeho finanční náročnosti jsme zpracovali v materiálu s názvem Kvalifikovaný odhad finanční náročnosti podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v ČR. Tento model je založen na stanovení týdenní hodinové dotace asistenta pedagoga diferencované podle stupňů podpory a je blízký realitě,« sdělila Vodenková. Odhad finanční náročnosti podpůrného opatření spočívajícího ve využití asistenta pedagoga byl zpracován v pěti variantách.

ILUSTRAČNÍ FOTO:
JIRÍ KROUPA

»Největším problémem je v současnosti přiznávání a s tím související financování asistenta pedagoga.«

ILUSTRAČNÍ FOTO:
KLÁRA HORÁČKOVÁ

ILUSTRAČNÍ FOTO:
KLÁRA HORÁČKOVÁ

Autoři návrhu přitom rozlišují, zda je žák v hlavním vzdělávacím proudu či ve speciální škole. »V maximální variantě počítáme s tím, že asistenta pedagoga budou mít v běžné škole všichni žáci s potřebou podpůrných opatření v navržené týdenní hodinové dotaci. Pokud předpokládáme, že asistent bude zařazen do 8. platové třídy, tak tato varianta vyjde státní kasu na 11 miliard korun, což je velmi nerealistické,« doplnil Tomáš Habart z Člověka v tísní, koordinátor projektu garantující oblast sociálního znevýhodnění. V dalších variantách nacenění došlo k ponížení předpokládané potřeby AP v případě žáků se sociálním znevýhodněním a poruchami učení a chování. V těchto variantách jsou finanční náklady okolo 6–6,7 miliardy korun. »Ve variantě čtvrté i poslední předpokládáme, že využití AP bude potřebovat i nižší počet žáků se zdravotním postižením. Finanční náklady jsou vyčísleny

na 3,3 až 4,2 miliardy. Posledně zmíněné varianty jsou realistické,« dodal Tomáš Habart. V materiálu se však jasně konstatuje, že na skutečné náklady bude mít vliv mimo jiné i posuzování procesu přidělování asistenta pedagoga. Tvůrci novely z něj totiž učinili podpůrné opatření. A ta je nutno poskytovat nárokově (to znamená i financovat) a jejich (ne)přidělení bude možno napadnout soudní žalobou.

Druhý model: »idealistický«

Ve druhém modelu figuruje asistent pedagoga nejen pro žáky s potřebou PO (s potřebou podpory v 2. až 5. stupni), ale je přítomen na každé škole pro potřeby všech žáků bez rozdílu. »Ředitel školy reaguje na aktuální dění ve škole i s pomocí konzultace se školským poradenským zařízením a určuje, k jakému žákovi respektive do jaké třídy bude asistent přidělen. V tomto

pojetí může asistent poskytovat i podporu žákům s potřebou podpůrných opatření v 1. stupni,« vysvětlila Michaela Vodenková.

Kromě modelu financování autoři projektu ověřují síť metodického vedení asistentů pedagoga. Všechny návrhy by do sebe měly z logiky věci zapadat. Vycházejí proto jak z analýzy dostupných dat, tak ze zkušeností získaných v rámci projektu při ověřování přímo na školách. Chtějí docílit toho, aby existoval jednotný systém kvalifikace s odstupňovaným ohodnocením podle dosaženého vzdělání a praxe a také jasná a předvídatelná pravidla pro přidělování asistentů školám podle potřeb žáků. ● (vys)

ILUSTRAČNÍ FOTO:
JIŘÍ KROUPA

SOUBOR METODIK PRO ASISTENTY PEDAGOGA PŘINÁŠÍ I RADY PRO KONKRÉTNÍ SITUACE

Stávající i budoucí asistenti pedagoga (AP) mohou čerpat rady a návody pro svou práci z metodik, které v rámci projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR vznikly ve spolupráci Univerzity Palackého (UP) a společnosti Člověk v tísní. Metodické texty pro asistenty pedagoga byly vytvořeny jako výstupy jedné z klíčových aktivit celého projektu. Cílem dokumentů je přinést ucelený pohled na organizační, ale i ob-

sahovou stránku působení této velmi důležité profese v českém školství. Na tvorbě souboru metodických textů se kromě autorských kolektivů podílely další desítky odborných pracovníků, kteří zajišťovali obsahovou provázanost textů i jejich jednotný formální vzhled. »Každý rukopis byl podroben několikasupňovému připomínkování a ověřování, stejně jako pečlivým jazykovým korekturám. Věříme, že

se za více než rok a půl řešení této klíčové aktivity projektu podařilo vytvořit unikátní soubor publikací, které mohou asistentům pedagoga metodicky napomoci v jejich náročné práci,« řekl Jiří Langer z Ústavu speciálněpedagogických studií PdF UP v Olomouci, který měl řízení této části projektu na starost. Odborníci připravili rady a doporučení pro konkrétní situace, ve kterých se asistenti reálně ocitají. ▶

ILUSTRAČNÍ FOTO:
JIŘÍ KROUPA

»Všechny metodiky jsou volně dostupné v podobě elektronických knih na webových stránkách projektu.«

Například, jak by měli pracovat se sluchově postiženým žákem v hodině dějepisu nebo tělocviku. Témata vzešla z rozsáhlé ankety, do které bylo zapojeno více než 150 respondentů. Tvůrci metodik vybrali to, co považovali za nejpotřebnější.

Metodiky nejsou jen teoretické učebnice

Páteří celé sady metodik je celkem deset takzvaných velkých metodik, z nichž šest je tematicky směřováno k práci asistentů pedagoga u žáků s jednotlivými typy zdravotního postižení nebo znevýhodnění (mentální, tělesné, sluchové, zrakové, narušená komunikační schopnost, poruchy autistického spektra). Čtyři se zaměřují na věkové kategorie u žáků se sociálním znevýhodněním (předškolní vzdělávání, 1. stupeň ZŠ, 2. stupeň ZŠ, střední vzdělávání). Nejsou to jen teoretické učebnice, ale obsahují rovněž řadu podnětných praktických příkladů, námětů apod. Zpracována rovněž byla rozsáhlá metodika zaměřená na osobnostní rozvoj asistenta pedagoga a komunikaci s rodinou nebo komunitou žáka. Vedle těchto 11 velkých metodik je vytvořeno i dalších 20 takzvaných průřezových metodik práce asistenta pedagoga, které reagují na aktuální potře-

by pramenící z praxe. Mezi nejvíce požadovaná témata patří spolupráce asistenta s učitelem, klima třídy, komunikace a práce s třídou. Na tvorbě všech metodických textů se podílelo více než 80 autorů pocházejících jak z akademické sféry, tak i z oblasti státní správy, pedagogické a speciálněpedagogické praxe, stejně jako samotných asistentů pedagoga. Od září do prosince 2014 byly texty vyvěšeny na webových stránkách projektu k veřejnému ověřování v praxi. Prostřednictvím elektronického formuláře bylo dosud doručeno více než 800 komplexních hodnocení. Autoři textů připomínky zpracovali. »Všechny metodiky jsou nyní volně dostupné v podobě elektronických knih na webových stránkách projektu, 11 velkých metodik práce AP bylo rovněž vydáno tiskem. Zájemci budou mít materiály k dispozici na konci června, případně na začátku července,« doplnil Jiří Langer. **(Přehled jednotlivých metodik zde.)** ●

(vys)

NABÍDKY KURZŮ UNIVERZITY PALACKÉHO A ČLOVĚKA V TÍSNI VYUŽILO PĚT TISÍC LIDÍ

Víc než pět tisíc lidí prošlo speciálními kurzy, které nabídly zájemcům Univerzity Palackého a společnost Člověk v tísni. Všechny kurzy se uskutečnily v rámci projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR, jehož součástí bylo i další vzdělávání pedagogických pracovníků. Jen k problematice zdravotního postižení či znevýhodnění proběhlo od listopadu 2013 do května 2015 celkem 192 vzdělávacích akcí. »V rámci realizovaných kurzů se jednalo o 177 vzdělávacích akcí, dva běhy programu Asistent pedagoga, dvě realizace nástavbových modulů programu Asistent pedagoga a 11 proškolení v rámci problematiky podpůrných opatření ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,« popsala Lucia Pastieriková z Ústavu speciálněpedagogických studií olomoucké pedagogické fakulty, která je nositelem projektu. Jak dodala,

celkově bylo proškoleny 3 619 účastníků z dvanácti krajů České republiky. »Největší zájem byl o kurz Žák dlouhodobě selhávající ve výuce, který se opakoval až 25krát a kterým prošlo 515 účastníků. Nejméně 20krát jsme opakovali i kurzy Žák s poruchou autistického spektra v běžné škole a Speciální pedagogika, péče o děti s ADHD,« dodala Pastieriková.

Témata kurzů určila předchozí analýza

Organizátoři kurzů vycházeli z Analýzy potřeb pedagogických pracovníků v oblasti inkluzivního vzdělávání, kterou zpracovali na začátku projektu. Zájem pedagogických pracovníků se v průběhu celé realizace projektu nezměnil. »Potvrzením daného zájmu je i zvyšující se počet dětí s poruchou autistického spektra a dětí s ADHD v běžných školách, se kterými se dřív nebo později setká v praxi většina pedagogů,« podotkla Lucia Pastieriková. Vzdělávacích akcí společnosti

ILUSTRAČNÍ FOTO:
KLÁRA HORÁČKOVÁ

Člověk v tísni se celkem zúčastnilo 1 479 proškolených osob. »Kurzy jsme realizovali v počtu 24 jako takzvané otevřené a 51 kurzů se uskutečnilo přímo na školách,« uvedla Olga Daskin z Člověka v tísni. Největší zájem byl podle ní o kurzy Hodnocení průběhu a výsledků vzdělávání a Sociální znevýhodnění a jeho důsledky ve vzdělávání. Každý z nich se dočkal 14 opakování. ●

(red)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ